

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

студента Стариної Ірини Олександрівни
(ПІБ)

академічної групи 071-20з-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: Облік і аудит в оптовій торгівлі (на прикладі ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»)

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Усатенко О.В.		

Рецензент			
-----------	--	--	--

Нормоконтроль	Усатенко О.В.		
---------------	---------------	--	--

Дніпро

2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
міжнародних відносин
і аудиту

Пашкевич М.С.

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню **бакалавра**
(бакалавра, магістра)

Студенту Старіной І.О. академічної групи 071-20з-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

Облік і аудит в оптовій торгівлі (на прикладі ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр
«Реагент»)

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ ПМТЗ «ІНЖЕНЕРНИЙ ЦЕНТР «РЕАГЕНТ» У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	06.05.24 – 15.05.24
2	ОБЛІК В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ	16.05.24- 28.05.24
3	АУДИТ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ	29.05.24- 30.06.24

Завдання видано

(підпис керівника)

Усатенко О.В.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 06.05.2024 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 01.07.24 р.

Прийнято до виконання

(підпис)

Старіна І.О.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 51 с., 15 рис., 11 табл., 20 джерел.

ОБЛІК, ОПТОВА ТОРГІВЛЯ, ТОВАРИ, ЗНИЖКИ, ПОКУПЦІ, ПДВ,
ТОРГІВЕЛЬНА НАЦІНКА, АУДИТ.

Предмет дослідження – особливості обліку і аудиту в оптовій торгівлі на промисловому підприємстві.

Об'єкт розроблення – торгівельна діяльність ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент».

Мета роботи – удосконалення обліку і аудиту оптової торгівлі на промисловому підприємстві.

Виконано SWOT-аналіз, що охоплює сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості і загрози, які стоять перед ним у сучасних умовах господарювання. Розглянуто правову базу, що регулює торговельну діяльність в Україні, зокрема законодавчі акти, нормативні документи та основні вимоги до торговельних підприємств. Детально розглянуто процедуру документального оформлення та обліку надходження товарів і тари, включаючи первинну документацію та методи оцінки вартості товарів. Розглянуто основні принципи бухгалтерського обліку операцій з реалізації товарів, методи обліку доходів і витрат, а також процедури складання фінансової звітності. Визначено специфіку оптової торгівлі як об'єкта аудиту, окреслено основні ризики та ключові аспекти, що потребують перевірки. Розглянуто шляхи вдосконалення організації та методики обліку і аудиту товарів, з метою підвищення ефективності контролю та достовірності фінансової звітності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій, що спрямовані на вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в оптовій торгівлі, які сприятимуть підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ ПМТЗ «ІНЖЕНЕРНИЙ ЦЕНТР «РЕАГЕНТ» У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ	7
1.1 Характеристика діяльності підприємства ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»	7
1.2 SWOT-аналіз аналіз ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»	10
1.3 Загальні правові основи торговельної діяльності	13
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ	20
2.1 Документальне оформлення та облік надходження товарів і тари	20
2.2. Організація складського обліку товарів і тари. Звітність матеріально-відповідальних осіб	23
2.3 Бухгалтерський облік операцій з реалізації товарів в оптові торгівлі	26
Висновки до розділу 2	30
РОЗДІЛ 3. АУДИТ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ	31
3.1 Визначення торгівлі як об'єкту аудиту	31
3.2 Проведення аудиту в торгівлі	32
3.3 Удосконалення організації та методики обліку і аудиту товарів	42
Висновки до розділу 3	45
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	49
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Оптова торгівля є важливою складовою економіки, забезпечуючи ефективний рух товарів від виробника до споживача. Зі зростанням економіки та глобалізацією ринків, обсяг оптової торгівлі постійно зростає, що вимагає вдосконалення облікових і аудиторських процедур. Операції в оптовій торгівлі часто є складними і різноманітними, включаючи великі обсяги закупівель, зберігання, логістику та дистрибуцію. Це вимагає детального обліку та точного аудиту для забезпечення точності фінансової звітності та ефективного управління ресурсами. Ефективний облік і аудит сприяють підвищенню прозорості діяльності компанії, що є важливим для залучення інвесторів, партнерів і клієнтів. Це також допомагає покращити репутацію компанії на ринку. Облік і аудит забезпечують керівництво компанії необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Вони допомагають виявляти слабкі місця в бізнес-процесах та знаходити шляхи для підвищення ефективності операцій.

Впровадження нових технологій, таких як автоматизація облікових процесів, аналітика даних і використання програмного забезпечення для управління бізнесом, змінює підходи до обліку та аудиту. Це відкриває нові можливості для підвищення точності та ефективності облікових процесів.

Отже, облік і аудит в оптовій торгівлі є надзвичайно важливими для забезпечення стабільності, прозорості та ефективності діяльності компаній у цьому секторі, що робить цю тему актуальною для дослідження та вдосконалення.

Актуальним питанням та проблемам обліку і аудиту в оптовій торгівлі присвячені праці багатьох авторів. Скрипник М.Є., Шум'як Г.В. визначали особливості обліку в оптовій торгівлі [1], Чернін О.Я. розвивав методичні підходи до облікового відображення товарів в оптовій торгівлі [2], Колумбет Олена визначала особливості обліку руху товарів на підприємствах оптової торгівлі [3], Фоміна О.В. досліджувала вплив тенденцій в оптовій торгівлі на розвиток управлінського обліку [4], Ганін Віктор та Шуляк Вадим досліджував

ефективність організації обліку та аналізу товарних операцій на підприємствах торгівлі [5].

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є удосконалення обліку і аудиту оптової торгівлі на промисловому підприємстві.

Досягнення поставленої мети викликало потребу у вирішенні наступних завдань:

- Виконати SWOT-аналіз, що охоплює сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості і загрози, які стоять перед ним у сучасних умовах господарювання.

- Розглянути правову базу, що регулює торговельну діяльність в Україні.

- Детально розглянути процедуру документального оформлення та обліку надходження товарів і тари, включаючи первинну документацію та методи оцінки вартості товарів;

- Описати основні принципи бухгалтерського обліку операцій з реалізації товарів, методи обліку доходів і витрат, а також процедури складання фінансової звітності;

- Визначити специфіку оптової торгівлі як об'єкта аудиту, окреслити основні ризики та ключові аспекти, що потребують перевірки;

- Надати рекомендації щодо удосконалення обліку і аудиту в оптовій торгівлі.

Предмет дослідження – особливості обліку і аудиту в оптовій торгівлі на промисловому підприємстві.

Об'єкт розроблення – торговельна діяльність ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент».

Для вивчення предмету дослідження в роботі застосовуються різні методи аналізу: SWOT-аналіз, методи фінансового аналізу.

Інформаційною та правовою базою дослідження обліку в оптовій торгівлі є законодавчі та нормативні акти України, методичні матеріали, дані мережі Інтернет, статті вітчизняних і зарубіжних учених з теорії та методики обліку і аудиту в оптовій торгівлі.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ ПМТЗ «ІНЖЕНЕРНИЙ ЦЕНТР «РЕАГЕНТ» У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Характеристика діяльності підприємства ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Відповідно до законодавства України підприємства оптової торгівлі, незалежно від форм власності, обсягів та методів господарювання здійснюють торговельну діяльність після їх державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності. ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент» відноситься до оптово-торговельного підприємства із обмеженим циклом обслуговування. Основні відомості про підприємство наведені у Таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Основні відомості про ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «ПІДПРИЄМСТВО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ «ІНЖЕНЕРНИЙ ЦЕНТР «РЕАГЕНТ»
Код ЄДРПОУ	19313492
Платник ПДВ	193134904634
Дата реєстрації	18.07.1995 р.
Уповноважені особи	Зінухова Лариса Микитівна Галеміна Віра Сергіївна
Власники	Зінухова Лариса Микитівна Цуненко Інна Володимирівна Токмачов Роман Вікторович

Продовж.табл.1.1

Розмір статутного капіталу	100 000,00 грн.
Контактна інформація	Україна, 49041, Дніпропетровська область, місто Дніпро, вулиця Трудових Резервів, будинок 6

Види діяльності товариства наведені на Рис.1.1:

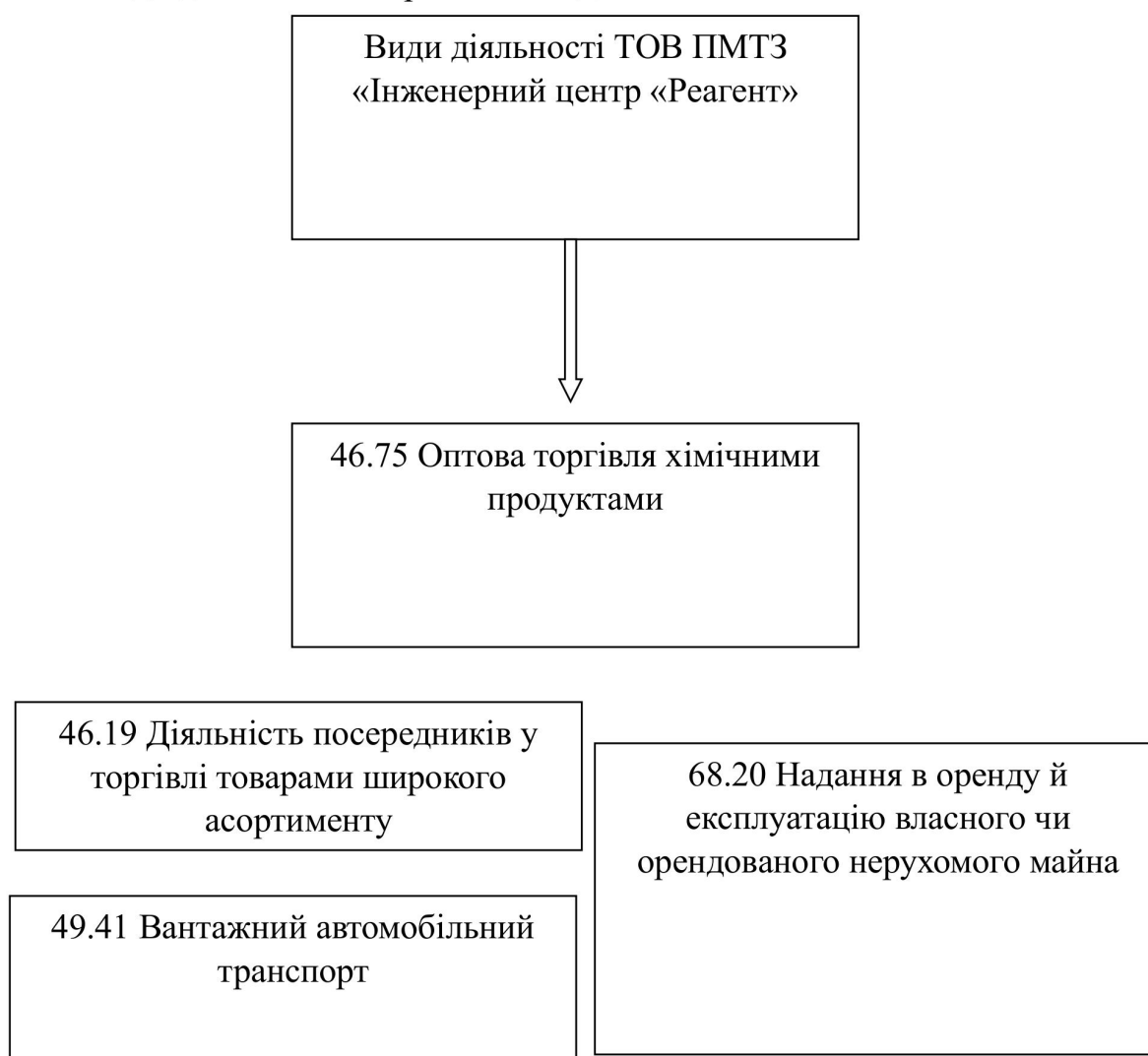

Рис.1.1. Види діяльності ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Основні показники фінансового стану представлені на Рис.1.2:

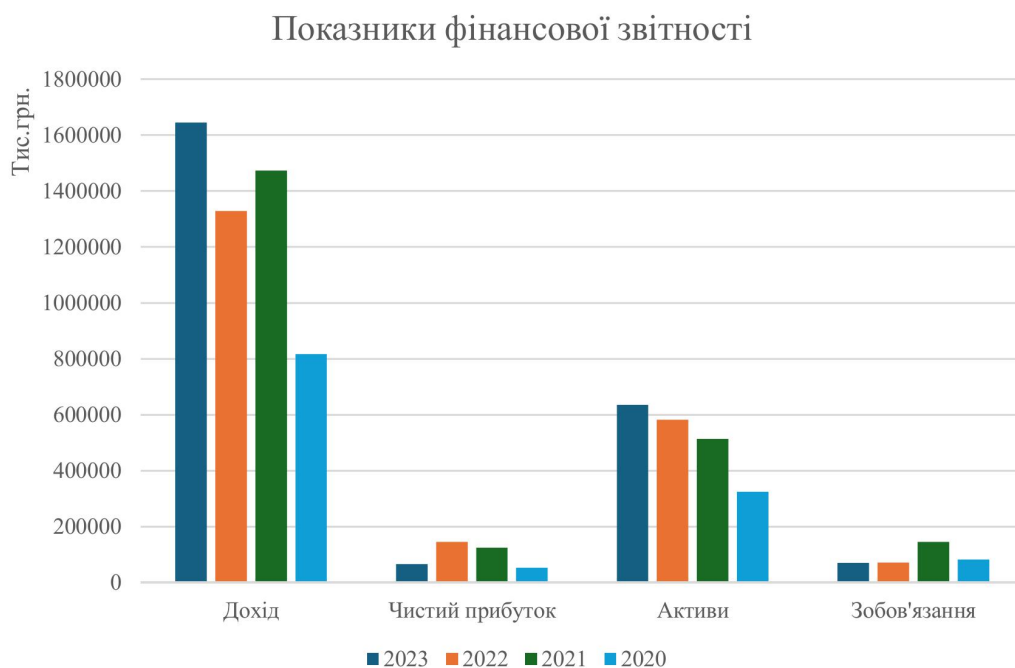

Рис. 1.2. Основні показники фінансового стану ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Кількість працівників за 2020-2023 рр. наведено на Рис. 1.3:

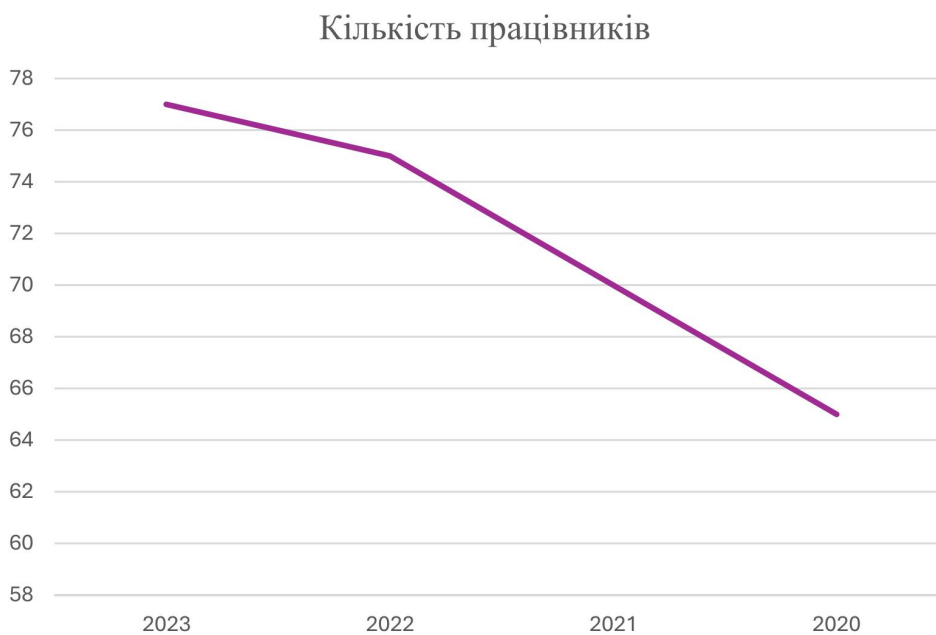

Рис. 1.3. Кількість працівників ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

На основі наданих даних можна зробити кілька висновків про фінансовий стан компанії протягом 2020-2023 років. Дохід компанії суттєво зріс з 816,808,000 у 2020 році до 1,645,259,000 у 2023 році. Найнижчий дохід спостерігався у 2020 році, а найвищий - у 2023 році. Чистий прибуток має нестабільну динаміку: у 2022 році він був найвищим (146,005,000), а у 2023 році значно знизився до 66,096,000. Активи компанії постійно зростали протягом чотирьох років, збільшившись з 324,646,000 у 2020 році до 635,859,000 у 2023 році. Це свідчить про постійне збільшення ресурсів, які знаходяться у розпорядженні компанії. Зобов'язання компанії значно коливалися: зросли з 82,665,000 у 2020 році до 146,052,000 у 2021 році, потім знизилися і залишалися майже на одному рівні у 2022 та 2023 роках (71,331,000 і 71,033,000 відповідно).

Значне зниження зобов'язань після 2021 року свідчить про поліпшення фінансової дисципліни та погашення боргів.

Отже, компанія демонструє значне зростання доходів та активів, що є позитивним сигналом про її розвиток. Проте, чистий прибуток у 2023 році значно знизився порівняно з попередніми роками, що свідчить про збільшення витрат або інші внутрішні проблеми, які потребують аналізу. Зобов'язання компанії стабілізувалися на відносно низькому рівні після піку в 2021 році, що є позитивним показником для фінансової стабільності. Збільшення кількості працівників свідчить про зростання попиту на товари чи послуги компанії, що вимагає залучення додаткових людських ресурсів для задоволення цього попиту.

1.2 SWOT-аналіз аналіз ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Мета проведення SWOT-аналізу для підприємства полягає в наступному (Рис.1.4).

При визначенні сильних сторін необхідна ідентифікація внутрішніх факторів, які сприяють успіху підприємства, таких як технічна компетентність, досвід, ефективність виробничих процесів тощо. При виявленні слабких сторін необхідна ідентифікація внутрішніх проблем або недоліків, що можуть обмежувати ефективність підприємства або створювати ризики.

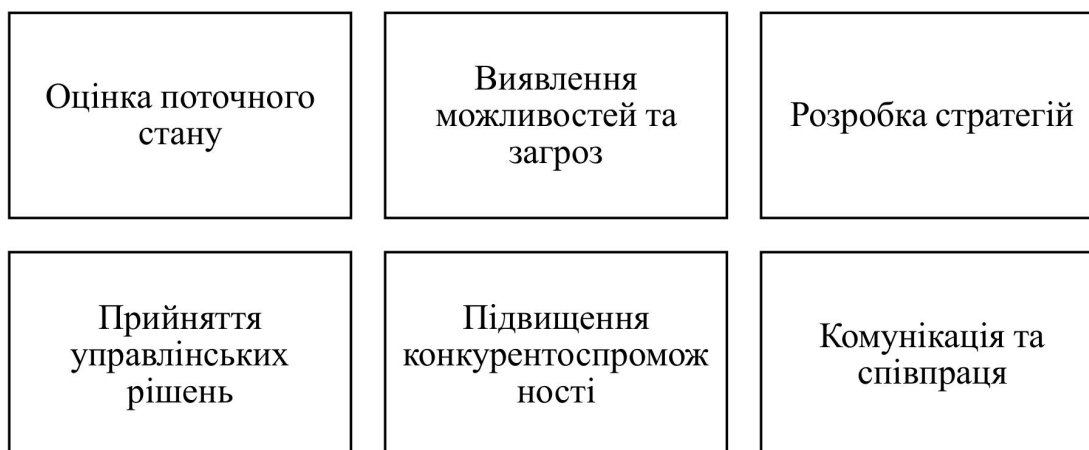

Рис. 1.4. Мета проведення SWOT-аналізу

Аналізі можливостей, включає визначення зовнішніх факторів, які підприємство може використовувати для свого розвитку, таких як нові ринки, технологічні інновації або державні програми підтримки. Аналіз загроз включає виявлення зовнішніх ризиків, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства, включаючи економічні, політичні, технологічні та соціальні фактори.

При плануванні розвитку необхідно використання сильних сторін для зростання і розвитку підприємства. Наприклад, розширення ринків збуту або впровадження нових продуктів. При аналізі мінімізації ризиків потрібна розробка планів для зниження впливу слабких сторін та захисту від загроз. Наприклад, диверсифікація постачальників або посилення фінансової дисципліни.

Таким чином, проведення SWOT-аналізу допомагає підприємству ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент», основним видом діяльності якого є виготовлення добрива, комплексно оцінити свою поточну ситуацію, зрозуміти внутрішні і зовнішні фактори, що впливають на його діяльність, та розробити ефективні стратегії для забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності в умовах нестабільного середовища.

Зробимо SWOT-аналіз (сильні та слабкі сторони, можливості та загрози) підприємства в Таблиці 1.2:

Таблиця 1.2

SWOT-аналіз діяльності ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<p>1. Високий попит на продукцію У зв'язку з зменшенням виробництва добрива під час війни, попит на добрива значно зріс, що забезпечує стабільний ринок збуту.</p> <p>2. Спеціалізоване виробництво Наявність спеціалізованого обладнання та технологій для виробництва добрива підвищує конкурентоспроможність.</p> <p>3. Досвід та експертиза Наявність досвідченого персоналу та ноу-хау в галузі виробництва добрива дозволяє швидко реагувати на змінні потреби ринку.</p> <p>4. Гнучкість та адаптивність Підприємство може швидко адаптувати виробництво під нові вимоги та стандарти.</p>	<p>1. Залежність від постачальників Нестабільність електропостачання, сировини через воєнні дії впливає на виробничі процеси.</p> <p>2. Логістичні проблеми Порушення логістичних ланцюгів у зв'язку з війною ускладнює доставку продукції до клієнтів.</p> <p>3. Фінансові ризики Високі витрати на виробництво та фінансові труднощі через економічну нестабільність.</p> <p>4. Відтік кадрів Ризик втрати кваліфікованих працівників через мобілізацію або еміграцію.</p>
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<p>1. Розширення ринків збуту Збільшення попиту на добрива як в Україні, так і за кордоном відкриває нові ринки для експорту.</p>	<p>1. Посилення воєнних дій Ескалація конфлікту призводить до знищення виробничих потужностей або повного зупинення виробництва.</p>

<p>2. Державні програми підтримки</p> <p>Участь у державних програмах підтримки виробників, які забезпечують сільське господарство.</p>	<p>2. Економічна нестабільність</p> <p>Інфляція, падіння купівельної спроможності населення та нестабільність на фінансових ринках.</p>
<p>3. Інновації та нові продукти</p> <p>Розробка нових видів добрива для задоволення специфічних потреб під час війни.</p>	<p>3. Зміна регуляторного середовища</p> <p>Нові регуляції або обмеження, що ускладнюють виробництво або продаж добрива.</p>
<p>4. Співпраця з міжнародними партнерами</p> <p>Залучення міжнародних інвесторів або партнерів для спільного виробництва чи фінансування.</p>	<p>4. Конкуренція</p> <p>Посилення конкуренції з боку інших виробників добрива як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.</p>

Отже, ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент», що виготовляє добрива для сільського господарства в умовах воєнного стану, має значний потенціал для зростання завдяки високому попиту на продукцію та можливості розширення ринків збуту. Однак, воно стикається з суттєвими викликами, такими як логістичні труднощі, фінансові ризики та загрози з боку воєнних дій. Ефективне управління сильними сторонами та можливостями, а також мінімізація слабких сторін і загроз є ключовими для стабільного розвитку підприємства.

1.3 Загальні правові основи торговельної діяльності

Торговельна діяльність в Україні на сьогодні є однією з найпоширеніших форм підприємництва. У статутних документах будь-якого підприємства як вид підприємницької діяльності найчастіше зазначається торгівля.

Відповідно до п. 1 ст. 263 Господарського кодексу господарсько-торговельною є діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання в сфері

товарного обігу, спрямована на реалізацію продукції виробничо-технічного призначення і виробів народного споживання, а також допоміжна діяльність, яка забезпечує їх реалізацію шляхом надання відповідних послуг. У п. 3 ст. 263 цього Кодексу наведено форми господарсько-торговельної діяльності, які можуть здійснювати суб'єкти господарювання [6] (Рис.1.5):

Рис. 1.5. Форми господарсько-торговельної діяльності

Оптова торгівля – це вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів за договорами поставки партіями для подальшого їх продажу кінцевому споживачеві через роздрібну торгівлю, для виробничого споживання та надання пов'язаних із цим послуг (пп. 4.5 п. 4 ДСТУ 4303:2004) [7].

Оптова торгівля здійснюється, як правило, за договором поставки. Згідно з п. 1 ст. 712 Цивільного кодексу за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму. Крім того,

відповідно до п. 3 ст. 265 Господарського кодексу сторонами договору поставки можуть бути тільки суб'єкти господарської діяльності, а саме [6] (Рис.1.6):

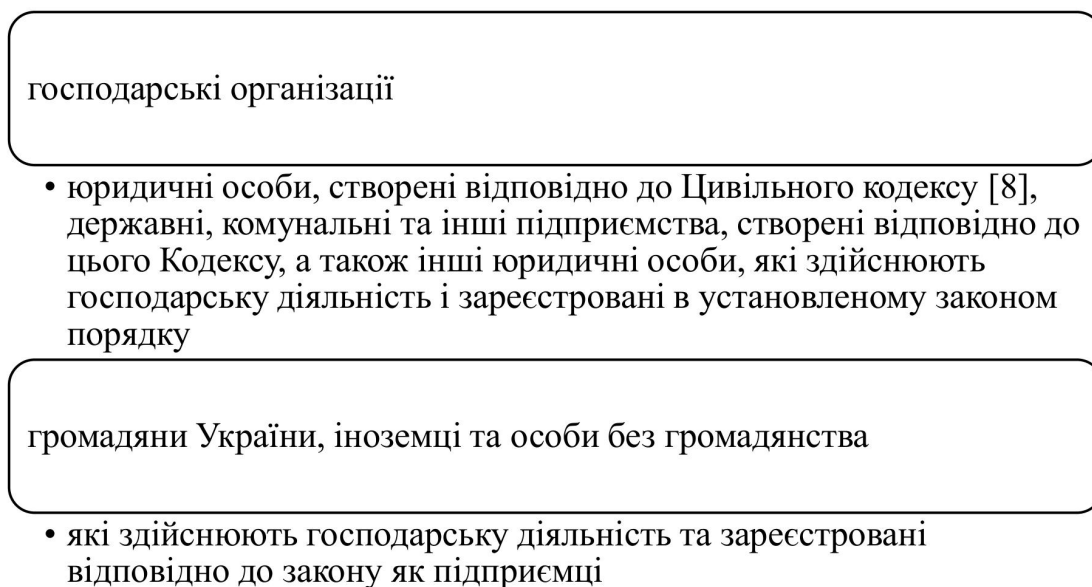

Рис. 1.6. Суб'єкти господарської діяльності

Відповідно до Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів, торговельними об'єктами в оптовій торгівлі є (Рис.1.7) [9]:

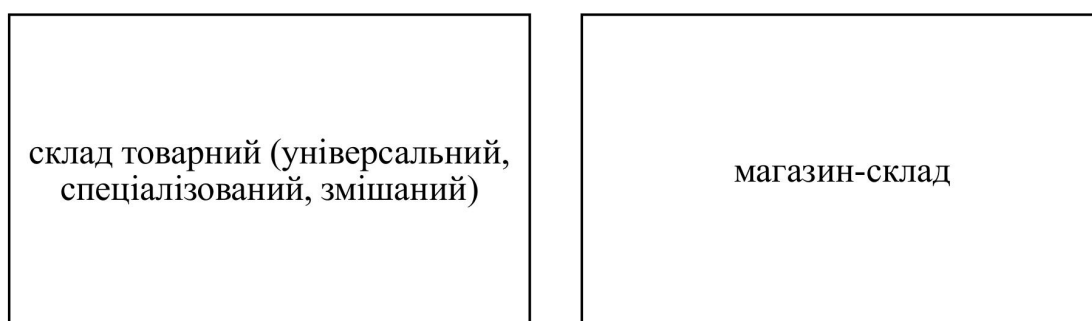

Рис.1.7. Об'єкти в оптовій торгівлі

Для оптової торгівлі головною відмінною особливістю є категорія покупців - це суб'єкти підприємницької діяльності - фізичні та юридичні особи, їх філії (відокремлені підрозділи). Але при цьому не може бути оптовою торгівлею продаж товару суб'єкту господарської діяльності на стандартних

умовах продажу всім роздрібним покупцям, тобто на умовах публічного договору.

Згідно з п. 1 ст. 633 Цивільного кодексу публічним є договір, у якому одна сторона – підприємець бере на себе обов'язок здійснити продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до нього звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, готельне, медичне, банківське обслуговування тощо). А також у тому випадку, якщо далі такий товар буде ним перепродано або використано у його господарській діяльності [8].

Тобто якщо підприємство через підзвітну особу придбало в роздрібній торговельній мережі лампочки освітлення або канцелярські товари для офісу, така господарська операція не належить до оптової торгівлі.

Для здійснення торгівлі деякими товарами відповідно до чинного законодавства необхідна наявність ліцензій. У сфері ліцензування, зокрема щодо придбання ліцензії на алкогольні та тютюнові вироби, важливо визначення підприємством форми здійснення господарської діяльності (оптової або роздрібною торгівлі), оскільки це має принципове значення для придбання ліцензії. Ліцензії на оптову і роздрібну торгівлю алкогольними і тютюновими виробами придбаваються окремо.

Відповідно до ст. 9 Закону про ліцензування підлягають ліцензуванню такі види господарської діяльності [10]:

- виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодовим, алкогольними напоями та тютюновими виробами;
- діяльність з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
- торгівля, виробництво та ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї, пневматичної зброї калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту кулі понад 100 м/с;
- виробництво, оптова і роздрібна торгівля лікарськими засобами;

- виробництво, оптова і роздрібна торгівля ветеринарними медикаментами і препаратами;
- торгівля пестицидами та агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин);
- виробництво і продаж спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони;
- розроблення, виготовлення і торгівля спеціальними технічними засобами для зняття інформації з каналів зв'язку, інших засобів негласного отримання інформації;
- надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису), торгівля криптосистемами і засобами криптографічного захисту інформації (згідно з переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України);
- торгівля племінними (генетичними) ресурсами, проведення генетичної експертизи походження та аномалій тварин;
- діяльність, пов'язана з торгівлею піротехнічними засобами;
- торгівля рідким паливом з біомаси та біогазом.

Законом про ліцензування встановлено порядок видачі, переоформлення, призупинення, анулювання і поновлення дії ліцензій, обліку виданих ліцензій і розмір плати за їх видачу.

Для отримання ліцензії згідно зі ст. 10 цього Закону необхідно подати заяву встановленої форми до органу, що видає ліцензії. До заяви про видачу ліцензії додається виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб - підприємців. Орган, що видає ліцензії, приймає рішення про видачу ліцензії або про відмову у її видачі в строк не пізніше ніж 10 робочих днів від дня отримання заяви і документів, що додаються до заяви (ст. 11 Закону про ліцензування).

Орган ліцензування повинен оформити ліцензію не пізніше ніж за три робочі дні з дня надходження документа, що підтверджує внесення плати за видачу ліцензії (ст. 14 вищезазначеного Закону). Розмір і порядок зарахування

плати за видачу ліцензії встановлюються Кабінетом Міністрів України. Термін дії ліцензії на провадження деяких видів господарської діяльності визначено частиною третьої ст. 9 Закону про ліцензування як необмежений, крім видів господарської діяльності, зазначених у пунктах 2, 3, 11, 13 - 17, 26 і 42 частини третьої ст. 9 цього Закону, для яких встановлено п'ятирічний термін дії ліцензії. Термін дії ліцензії на здійснення діяльності з випуску і проведення лотерей становить 12 років.

Висновки до розділу 1

Дослідження особливостей діяльності ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент» в сучасних умовах господарювання дозволило зробити наступні висновки:

1. Відповідно до законодавства України підприємства оптової торгівлі, незалежно від форм власності, обсягів та методів господарювання здійснюють торговельну діяльність після їх державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності. ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент» відноситься до оптово-торговельного підприємства із обмеженим циклом обслуговування.

2. ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент», що виготовляє добрива для сільського господарства в умовах воєнного стану, має значний потенціал для зростання завдяки високому попиту на продукцію та можливості розширення ринків збуту. Однак, воно стикається з суттєвими викликами, такими як логістичні труднощі, фінансові ризики та загрози з боку воєнних дій. Ефективне управління сильними сторонами та можливостями, а також мінімізація слабких сторін і загроз є ключовими для стабільного розвитку підприємства.

3. Оптова торгівля – це вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів за договорами поставки партіями для подальшого їх продажу кінцевому споживачеві через роздрібну торгівлю, для виробничого споживання та надання пов'язаних із цим послуг. Оптова торгівля здійснюється, як правило, за договором поставки. Згідно Цивільного кодексу за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ

2.1 Документальне оформлення та облік надходження товарів і тари

Головною особливістю оптової торгівлі є те, що продаж товарів здійснюється великими партіями, які не призначені для індивідуального споживання, розрахунки по товарних операціях здійснюються в основному у безготівковій формі, а товари обліковуються за первісною вартістю.

Оптові підприємства, виконуючи функції з'єднувальної ланки між виробництвом та роздрібною торгівлею, покликані забезпечити найбільш раціональний обіг товарів від виробника до споживача.

Завдання оптових підприємств полягає в тому, щоб забезпечити (Рис.1.2):

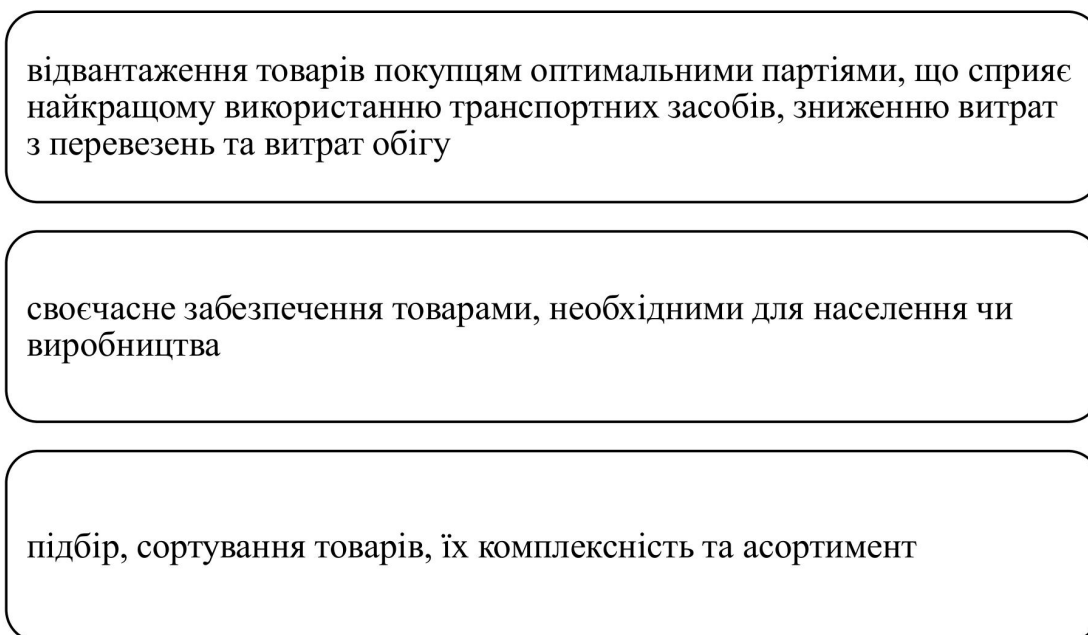

Рис. 2.1. Завдання оптових підприємств

Для вирішення цих завдань підприємство здійснює господарську діяльність, яка складається з певних господарських операцій. А кожна господарська операція має бути належним чином оформлена і зареєстрована в бухгалтерських документах.

Підприємство оптової торгівлі здійснює постачання товарів на основі попередньо укладених договорів з відповідними документами (специфікаціями).

Документальному оформленню товарних операцій передують укладання договорів. Договір поставки (купівлі-продажу) є основним правовим документом, який визначає права й обов'язки постачальників та покупців. Серед основних його реквізитів є (Рис.2.2):

Рис. 2.2. Основні реквізити договорів поставки (купівлі-продажу)

[11, 12]

Надходження товарів в оптовій відділ здійснюється безпосередньо з виробництва.

Документальне оформлення відпуску товарів залежить від способу перевезення вантажів - автомобільним транспортом, залізничним транспортом або іншим способом.

Оформлення супровідних документів залізничним транспортом здійснюється відповідно до Правил перевезення вантажів, затверджених наказом Міністерства транспорту України [13]. Під час доставки товарів залізницею оформлюється комплект перевізних документів, що включає накладну,

квитанцію про прийом вантажів, дорожню відомість та корінець дорожньої відомості.

Основними документами, що підтверджують перевезення вантажу автомобільним транспортом, є:

- подорожній лист типової форми № 1 (для міжнародних перевезень);
- подорожній лист типової форми № 2 (для перевезень в межах України);
- талон замовника типової форми № I-ТЗ;
- товарно-транспортні накладні типової форми №1-ТН (для перевезень в межах України).

Подорожній лист виписується юридичною особою, яка здійснює перевезення вантажу, і надається водію перед виїздом автомобіля.

Відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні [13], товарно-транспортна накладна (ф. № I -ТН) - єдиний для всіх учасників транспортного процесу юридичний документ, що призначений для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи. Крім того, первинна транспортна документація відноситься до первинних документів, на підставі яких ведеться бухгалтерський облік.

В бухгалтерському обліку порядок приймання товарів за кількістю та якістю тісно пов'язаний із моментом настання матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність настає з моменту приймання товарів за кількістю матеріально-відповідальною особою. Якщо вона збігається за часом з прийманням за якістю, то матеріальна відповідальність настає в повному обсязі в момент, коли матеріально-відповідальна особа ставить підпис і штамп (печатку) в супровідних документах.

Торгівельний відділ продає товари, не змінюючи упаковку виробництва, товар приймається за вагою нетто, кількістю товарних місць, якістю і комплектністю у разі, якщо вага бруто фактична і вага нетто, вказана в

супровідних документах, збігаються, тара під товарами не ушкоджена, має належне маркування, опломбована, ознаки псування товарів (бій, бомбаж тощо) відсутні.

Крім того, оформлення та облік реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі залежать від способу розрахунків за придбаний товар між покупцем та продавцем. При розрахунках у готівковій формі отримана виручка оприбутковується прибутковим касовим ордером. Якщо це безготівкові розрахунки, покупець здійснює оплату за отриманий товар за допомогою оформленого платіжного документу, а отримані кошти відображаються на поточному рахунку, що підтверджується випискою банку.

Працівники бухгалтерії перевіряють таксування, арифметичні підрахунки в документах та їх контирування.

2.2 Організація складського обліку товарів і тари. Звітність матеріально-відповідальних осіб

Організація складського обліку товарів залежить від обраного підприємством торгівлі способу зберігання товарів (Рис.2.3):

Рис. 2.3. Способи зберігання товарів на складі

ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент» використовує партионний спосіб зберігання товарів. При партійній системі зберігання кожна партія товарів, що надходить на склад, зберігається окремо від раніше отриманих партій. Кожній партії присвоюється порядковий номер, який зазначається у накладних на відпуск товарів цієї партії. Облік наявності та вибуття товарів за окремими

партіями ведеться в партійних картках. Після реалізації партії товарів ці картки закриваються та здаються до бухгалтерії.

При сортовому способі зберігання кожен товар, що надходить на склад, додається до вже наявних товарів того ж сорту або найменування. В цьому випадку складський облік ведеться за назвами, сортами та кількістю. Для цього складаються товарні звіти та картки складського обліку, в які записуються натуральні показники надходження та вибуття товарів.

Матеріально-відповідальні особи зобов'язані вести облік товарів відповідно до обраного способу зберігання, забезпечуючи точність та своєчасність відображення всіх операцій. Звіти про рух товарів регулярно подаються до бухгалтерії для подальшої обробки та аналізу.

Відповідальність за приймання, зберігання та відпуск матеріальних цінностей покладається на матеріально-відповідальних осіб, з якими при призначенні на посаду укладається письмовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Згідно з договорами про повну індивідуальну або колективну матеріальну відповідальність, працівники складу зобов'язані в установлені терміни складати та подавати відповідні звіти про рух та залишки товарів на складі. На оптових підприємствах матеріально-відповідальні особи складають товарні звіти або супровідні реєстри документів.

У визначені керівником та головним бухгалтером строки матеріально-відповідальні особи повинні подати до бухгалтерії всі прибуткові та видаткові документи разом з товарними звітами. Перед складанням товарного звіту всі прибуткові і видаткові документи перевіряють та групують за видами операцій (надходження та вибуття). Дані про надходження і вибуття товарів відображаються відповідно в прибутковій та видатковій частині товарного звіту в хронологічній послідовності.

Товарний звіт складається на основі первинних документів, що підтверджують надходження та вибуття товарів. У товарному звіті відображаються всі операції, пов'язані з рухом товарів, зокрема дані за актами уцінок, актами нестач, актами повернення товарів та іншими первинними

документами, що впливають на облікову вартість товарів. Також у товарному звіті зазначаються залишки товарів і тари на початок та кінець звітного періоду.

Тара, яка відпускається покупцю разом з товаром (пляшки, жерстяні банки тощо), відображається у звіті у графі «Товар» як складова вартості товару. Вартість тари, облік якої ведеться окремо (наприклад, зворотна тара, тара під товарами, порожня тара тощо), відображається в товарному звіті окремо від товару в графі «Тара».

До товарного звіту додаються всі первинні документи, запис про їх кількість підтверджується підписом матеріально-відповідальної особи. Товарні звіти в бухгалтерії піддаються ретельній перевірці. Бухгалтерія контролює своєчасність і правильність оформлення прийому та відпуску товарів.

Під час перевірки звітів залишок товарів на початок дня звіряють з залишком товарів на кінець дня по попередньому звіту. Якщо товарний звіт складають після проведення інвентаризації, то залишок товарів на початок дня береться по даним підсумку інвентаризаційних описів. Виявлені в товарному звіті помилки виправляють коректурним способом. Виправлення мають бути підтверджені підписами осіб, які складають документ. До звітності матеріально-відповідальних осіб оптових підприємств належить також звіт, що складає експедитор під час транзитної доставки товарів покупцям від постачальника або зі свого складу транспортом оптової бази. Товарні звіти з доданими до них документами є підставою для відображення операцій з надходження і вибуття товарів у бухгалтерському обліку. Товарні звіти складаються в двох примірниках: перший з доданими до нього документами передається до бухгалтерії, другий - з підписом бухгалтера, який підтверджує проведення перевірки і приймання звіту, залишається у матеріально-відповідальної особи.

Бухгалтер зобов'язаний перевірити звіт по формі, по суті і арифметично (в присутності матеріально-відповідальної особи). Виявлені в ході перевірки помилки бухгалтер повинен виправити в обох примірниках звіту і довести ці дані до відома матеріально-відповідальної особи під підпис у звіті.

Продовж. табл.2.1

Вибуття товарів на умовах розрахунку чи обміну	+	+	+	+	+	+	+			
Безоплатна передача		+	+	+	+		+			
Вибуття внаслідок крадіжок, псування										

Відповідно до Закону України «Про підприємства в Україні» підприємства всіх форм власності здійснюють оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, складають статистичну звітність. Порядок організації та ведення бухгалтерського обліку і подання фінансової та статистичної звітності визначається відповідним законодавством [11].

Оптова торгівля – це сфера підприємницької діяльності з придбання і відповідного перетворення товарів для наступної їх реалізації підприємствам роздрібною торгівлі, іншим суб'єктам підприємницької діяльності. Оптова торгівля включає як безпосередні комерційні зв'язки на умовах договорів купівлі-продажу та поставки між підприємствами-виробниками і споживачами, так і зв'язки між ними через торговельних посередників. Для зайняття оптовою торгівлею суб'єкти господарської діяльності можуть використовувати оптові бази, товарні склади, склади-магазини. ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент» використовує товарні склади для зберігання вироблених добрив.

Ведення бухгалтерського обліку в оптовій торгівлі регулюється Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291 [14].

Підприємства можуть самостійно визначати облікову політику, обирати форми бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них. Господарські операції відображаються в облікових реєстрах під час надходження первинних документів або підсумками за місяць, залежно від характеру і змісту операцій. До облікових реєстрів належать книги, відомості, журнали, призначені для хронологічного, систематичного накопичення, групування та узагальнення інформації про господарські операції, що міститься у прийнятих для обліку первинних документах. Інформація про господарські операції підприємства за звітний період (місяць, квартал, рік) з облікових реєстрів використовується для складання фінансової звітності. Реєстри бухгалтерського обліку побудовані за кореспонденцією рахунків бухгалтерського обліку.

Відобразимо в Таблиці 2.2 бухгалтерський облік операцій з реалізації товарів:

Таблиця 2.2

Бухгалтерський облік операцій з оптового продажу товарів ТОВ

ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Відображено доходи від реалізації неорганічних кислот й ангідридів	361	701
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ з договірної вартості реалізованих неорганічних кислот й ангідридів	701	641
3	Списано собівартість реалізованих луг неорганічних, гідроксидів	901	261

4	Відображено доходи від реалізації луг неорганічних, гідроксидів	361	701
5	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ з договірної вартості реалізованих луг неорганічних, гідроксидів	701	641
6	Списано собівартість реалізованих луг неорганічних, гідроксидів	901	261
7	Отримано оплату за раніше відвантажену готову продукцію	311	361
8	Віднесено на фінансовий результат суми в порядку закриття рахунків обліку доходів і витрат	701 791	791 901

Облік реалізації товарів є ключовим елементом ефективного управління оптовою торгівлею. Від точності та своєчасності документального оформлення залежить не лише фінансова звітність підприємства, але й можливість оперативного прийняття управлінських рішень.

Таким чином, ефективний облік реалізації товарів сприяє підвищенню прозорості і достовірності фінансової інформації, зниженню ризиків, пов'язаних з обігом товарів, та покращенню загального управління підприємством. Суворе дотримання встановлених процедур і належне документальне оформлення всіх операцій є запорукою успішної діяльності підприємства в сфері оптової торгівлі.

Висновки до розділу 2

Дослідження обліку в оптовій торгівлі дозволили зробити наступні висновки:

1. Для оптової торгівлі головною відмінною особливістю є категорія покупців - це суб'єкти підприємницької діяльності - фізичні та юридичні особи, їх філії (відокремлені підрозділи). Але при цьому не може бути оптовою торгівлею продаж товару суб'єкту господарської діяльності на стандартних умовах продажу всім роздрібним покупцям, тобто на умовах публічного договору.

2. Відповідальність за приймання, зберігання та відпуск матеріальних цінностей покладається на матеріально-відповідальних осіб, з якими при призначенні на посаду укладається письмовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Згідно з договорами про повну індивідуальну або колективну матеріальну відповідальність, працівники складу зобов'язані в установлені терміни складати та подавати відповідні звіти про рух та залишки товарів на складі. На оптових підприємствах матеріально-відповідальні особи складають товарні звіти або супровідні реєстри документів.

3. Облік реалізації товарів є ключовим елементом ефективного управління оптовою торгівлею. Від точності та своєчасності документального оформлення залежить не лише фінансова звітність підприємства, але й можливість оперативного прийняття управлінських рішень. Таким чином, ефективний облік реалізації товарів сприяє підвищенню прозорості і достовірності фінансової інформації, зниженню ризиків, пов'язаних з обігом товарів, та покращенню загального управління підприємством. Суворе дотримання встановлених процедур і належне документальне оформлення всіх операцій є запорукою успішної діяльності підприємства в сфері оптової торгівлі.

РОЗДІЛ 3

АУДИТ В ОПТОВІЙ ТОРГІВЛІ

3.1 Визначення торгівлі як об'єкту аудиту

Торгівля є однією з основних галузей економічної діяльності держави, це найрозвиненіша форма підприємництва. Відповідно до Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів, торгова діяльність - це ініціативна, самостійна діяльність юридичних, фізичних осіб, спрямована на здійснення купівлі-продажу товарів з метою отримання прибутку [15].

Торгова діяльність здійснюється у сфері роздрібної й оптової торгівлі, а також у торгово-виробничій сфері (Рис. 3.1).

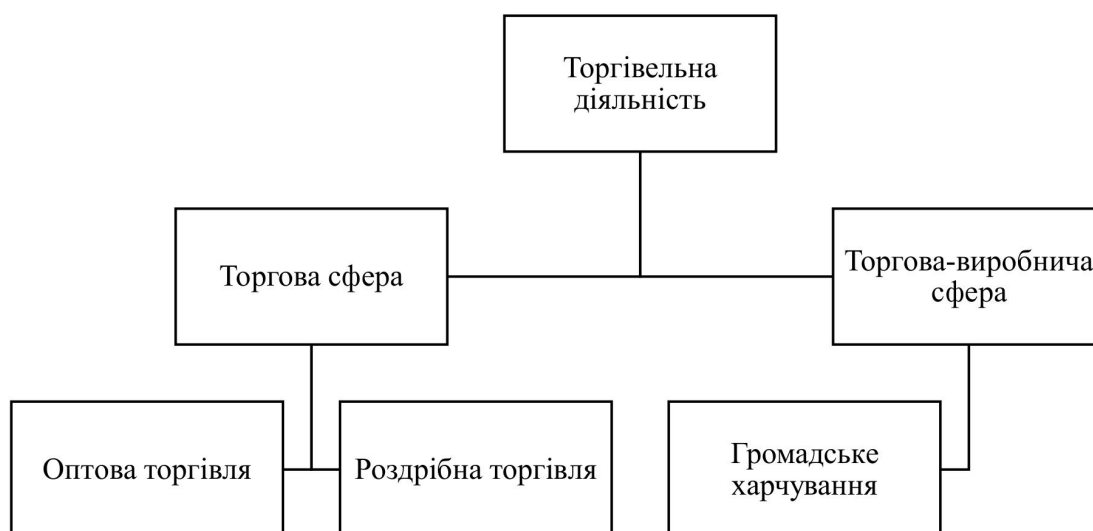

Рис. 3.1. Сфери здійснення торгівельної діяльності

Суб'єкти торгової діяльності мають певні особливості функціонування, певною мірою це стосується й специфічних ознак бухгалтерського обліку в торгових організаціях:

1) специфічна система обліку руху товарів. Бухгалтерський облік роздрібного товарообороту ведуть тільки у вартісному вираженні за цінами продажу;

2) великі запаси товарно-матеріальних цінностей, тому дуже важливо організувати правильний контроль за їх збереженням;

3) специфічна система обліку витрат. Видатки торгових підприємств утворюють витрати обігу, які обліковують за видами, статтями і покривають за рахунок доходів підприємства. У торгівлі не застосовують такі поняття, як «калькуляція», «собівартість»;

4) специфічна система визначення валового доходу. Валовий дохід формується за рахунок торгових націнок на реалізовані товари. За рахунок валового доходу покриваються витрати обігу й утворюється чистий дохід.

3.2 Проведення аудиту в торгівлі

Аудит товарів - це процес перевірки та оцінки системи обліку, контролю та управління товарами у підприємстві. Метою аудиту товарів є забезпечення достовірності, точності та повноти обліку товарів, а також виявлення можливих помилок, недоліків або шахрайських дій. Завдання аудиту товарів [16]:

1. Перевірка фізичного наявності товарів. Аудитор перевіряє, чи фактично існують товари, які зареєстровані в обліку підприємства. Це включає порівняння запасів товарів на складах з обліковими записами, перевірку накладних, актів приймання-передачі товарів і т.д.

2. Оцінка системи контролю над товарами. Аудитор оцінює ефективність системи контролю над товарними запасами. Це включає перевірку процедур приймання, зберігання, видачі товарів, контролю за рухом товарів, запобігання крадіжкам та шахрайству.

3. Перевірка правильності обліку товарів. Аудитор аналізує облікові записи, журнали, документи та інші джерела інформації, щоб переконатися в правильності обліку товарів. Він порівнює облікові записи з документами,

перевіряє правильність розквітовок, реєстрацію повернень товарів, правильність цін та ставок знижок і т.д.

4. Виявлення помилок, недоліків та шахрайства. Аудитор зосереджується на виявленні можливих помилок, недоліків або шахрайських дій у системі обліку товарів. Це можуть бути неправильні розрахунки, відсутність документального оформлення, використання неправильних цін.

5. Оцінка внутрішнього контролю. Аудитор оцінює ефективність внутрішнього контролю над обліком товарів. Це включає перевірку процедур та політик, які регулюють облік, контроль за доступом до системи обліку, розділення обов'язків та інші аспекти, що забезпечують надійність обліку.

6. Аналіз фінансових показників. Аудитор аналізує фінансові показники, пов'язані з обліком товарів, такі як оборотність запасів, незавершене виробництво, вартість проданої продукції тощо. Це допомагає оцінити ефективність управління запасами та їх вплив на фінансові результати підприємства.

7. Рекомендації та підготовка звіту. На основі результатів аудиту товарів, аудитор складає звіт, в якому відображаються виявлені проблеми, рекомендації щодо їх вирішення та можливі покращення системи обліку товарів. Цей звіт надає керівництву підприємства інформацію для вдосконалення процесів управління товарами.

Аудит товарів виконується з метою забезпечення надійності і точності обліку товарів, виявлення можливих ризиків та проблем, а також для забезпечення відповідності підприємства нормам та положенням. Це допомагає зберегти довіру клієнтів, забезпечити ефективне управління товарами та досягти фінансової стабільності підприємства.

Джерелами інформації під час проведення аудиту крім загальновідомої документації є специфічні документи:

- 1) договори;

2) накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей (типова форма М-20), яка фіксує передачу матеріальних цінностей водію (експедитору) і є підставою для вибуття матеріальних цінностей зі складу підприємства;

3) товарно-транспортна накладна (ТТН) за формою 1-ТН і шляхового листа вантажного автомобіля (форма № 2, що діє в межах України);

4) шляховий лист;

5) прибуткові ордери (форма М-4), які використовуються для оприбуткування товарів, що поступили від постачальників, відповідних даним супровідних документів. Вони складаються матеріально відповідальною особою, що приймає товари;

6) акт про приймання матеріалів (форма М-7), що використовується для оприбуткування товарів, коли є розбіжності якості і кількості з даними супровідних документів, і для товарів, що надійшли без документів, тощо.

У процесі проведення аудиторської перевірки збираються докази стосовно того, що:

- грошові кошти дійсно існують на певну дату;
- грошові кошти дійсно належать підприємству, що перевіряється;
- операції з грошовими коштами, відображені в облікових регістрах, дійсно відбулися;
- всі операції, які здійснювалися з грошовими активами, повністю відображені в бухгалтерському обліку;
- грошові активи правильно оцінені та відображені у всіх істотних аспектах в обліку за правильною вартістю.

Для отримання цих доказів використовуються різні за змістом методичні прийоми, зокрема такі: інвентаризація, перевірка документів за формою, по суті та за змістом, арифметична, логічна, експертна, зустрічні перевірки, прийоми взаємного контролю операцій, опитування і т. ін.

Аудит на торгівельних підприємствах здійснюється за типовим алгоритмом (Рис. 3.2).

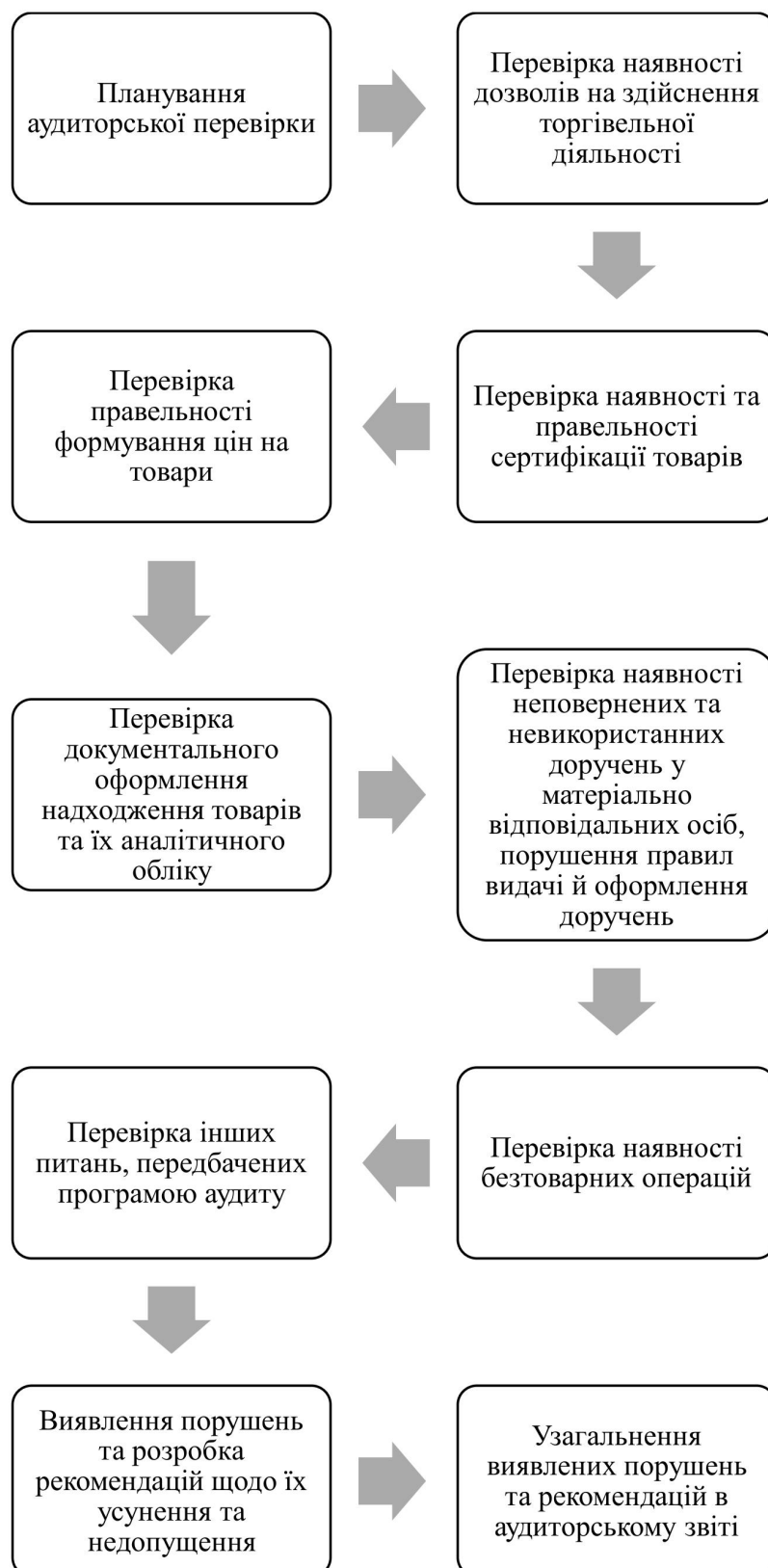

Рис. 3.2. Алгоритм аудиту діяльності торгових підприємств

Як впливає з рис.3.2 , аудит суб'єктів торгової діяльності містить деякі специфічні напрями перевірки:

1. Інвентаризація. Організація, техніка й документальне оформлення проведення інвентаризації встановлені Інструкцією з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків [15].

Аудит починають з раптової інвентаризації грошей. Остаточні результати інвентаризації визначаються після пересортування товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ) і відображаються в бухгалтерському обліку підприємства у тому місяці, в якому закінчена інвентаризація.

Але, непокриті недостачі товарів можуть бути: в межах норм природного спадання, які виникають унаслідок усихання, випаровування, розпилування, вивітрювання, розтрушування, витікання і т. Ін., понад норми природних втрат у результаті псування, бою, крадіжок, надзвичайних подій тощо.

Вартість недостач у межах норм природного спаду і невідшкодованих недостач ТМЦ (за якими винні особи не встановлені) списується на витрати звітного періоду. Вартість наднормативних недостач товарів, за якими встановлені винуватці, відносять на винних осіб. Сума відшкодування винуватцями завданих збитків обчислюється відповідно до чинного порядку визначення розміру збитку від розкрадання, недостачі, знищення, псування ТМЦ.

Різниця між сумою відшкодування збитків і балансовою вартістю недостач товарів підлягає обов'язковому перерахуванню до бюджету.

Порядок відображення інвентаризаційних різниць в обліку залежить від того, як здійснюється облік ТМЦ: за цінами купівлі або цінами продажу.

2. Перевірка наявності дозволів на здійснення торгової діяльності. Відповідно до законодавства суб'єкти підприємницької діяльності - юридичні особи для здійснення торгівлі повинні мати: свідоцтво про державну реєстрацію; дозвіл на розміщення об'єкта торгівлі (рішення сесії місцевої ради) або договір оренди приміщення; ліцензії або їх копії, затверджені органом, який її видав;

торговий патент на кожну торгову точку - звичайний або пільговий, залежно від асортименту або виду товару; квитанцію про сплату ринкового збору за торгівлю на ринку; документи з приходу товару (накладні, сертифікати якості); РРО, використовуваний у торгівлі в стаціонарних приміщеннях.

Порядок організації і здійснення торгової діяльності в Україні передбачає виконання суб'єктами господарювання певних вимог і норм, встановлених чинним законодавством. Однією з таких вимог є ліцензування та патентування.

Ліцензуванню підлягають види діяльності, які впливають: на здоров'я людини (лікарські засоби, алкогольні напої і тютюнові вироби); безпеку держави (вироби з використанням дорогоцінних металів, каменів, зброя); навколишнє середовище (особливо небезпечні хімічні речовини, спеціальні засоби індивідуального захисту, заправлені речовинами сльозоточивої і дратівливої дії). Тому під час перевірки наявності ліцензій необхідно, звернувшись до законодавства, визначити, які саме ліцензії повинна мати конкретна торгова фірма, та порівняти з фактичними, які обліковуються на рахунку 12 «Інші нематеріальні активи».

Патентуванню підлягає торгова діяльність, здійснювана в пунктах продажу товарів (магазинах, кіосках, лотках, прилавках, автокрамницях, АЗС, їдальнях, ресторанах та інших пунктах громадського харчування, оптових базах і складах, використовуваних для оптової торгівлі за наявні засоби, і т. ін.). Дія Закону не поширюється на торгову діяльність з надання побутових послуг: підприємств військової торгівлі, державних аптек; суб'єктів підприємницької діяльності - фізичних осіб, які торгують на ринках, сплачуючи ринковий збір, сплачують податок на промисел, продають продукцію, вирощену в особистому підсобному господарстві, сплачують державне мито за нотаріальні послуги підприємств, утворених громадськими організаціями інвалідів, що мають податкові пільги.

Без торгового патенту здійснюється: торгівля основними продуктами харчування; продаж товарів власного виробництва працівникам підприємства; діяльність із закупівлі у населення продукції, якщо подальша реалізація

відбувається в безготівковій формі; торгово-виробнича діяльність (громадське харчування) на підприємствах. Тому під час перевірки наявності торгового патенту вивчаються наявність та правильність торгового патенту, якщо його немає, то ставиться під сумнів законність здійснення торгової діяльності взагалі.

3. Перевірка наявності та правильності сертифікації товарів. Об'єктом сертифікації є продукція, призначена для продажу. Проводиться обов'язкова і добровільна сертифікація продукції. Обов'язкова сертифікація здійснюється в державній системі сертифікації відповідно до Переліку продукції, що належить обов'язковій сертифікації в Україні. Добровільну сертифікацію можуть здійснювати підприємства, на які покладена функція органу з добровільної сертифікації і які подають Державному комітету статистики України інформацію для реєстрації виданих сертифікатів в установленому порядку.

4. Перевірка правильності формування цін на товари. Ціна товару встановлюється як договірна між продавцем і споживачем. Держава регулює лише ціни на товари стратегічного призначення (цукор, хліб, пальне тощо) . Визначимо на Рис. 3.3 структуру ціни добрива ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»:

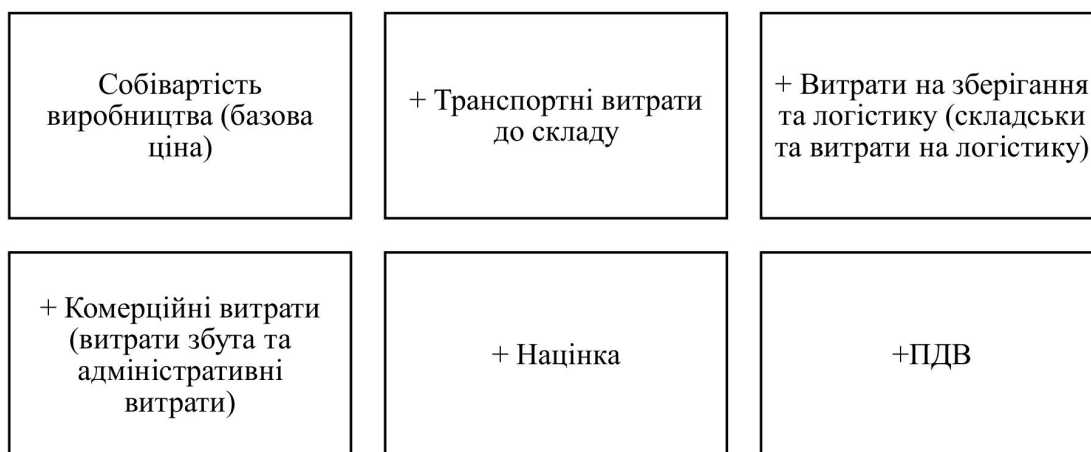

Рис. 3.3. Структуру ціни добрива ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

Структура цін на товари в оптовій торгівлі в Україні складається з декількох основних компонентів, кожен з яких впливає на кінцеву вартість товару. Правильне формування ціни вимагає врахування всіх витрат, податків і очікуваного прибутку. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним і забезпечувати прибутковість своєї діяльності.

Торгова націнка, яку відносять до реалізованих товарів і залишку нерелізованих товарів, визначається за формулою:

Торгова націнка = Роздрібна вартість продажу реалізованих товарів.

Середній відсоток торгової націнки

Середній відсоток торгової націнки визначається за формулою:

Середній відсоток торгової націнки = (Залишок торгових націнок на початок звітного місяця + Торгові націнки у вартості продажу, одержані у звітному місяці товарів) : Вартість продажу (роздрібна) залишку товарів на початок звітного місяця + Вартість продажу (роздрібна) одержаних за місяць товарів.

До первинної вартості придбаних товарів зараховують витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи, транспортування товарів, страхування ризиків транспортування та інші витрати, пов'язані з придбанням товарів і доведенням їх до стану, придатного до продажу [17].

5. Перевірка документального оформлення надходження товарів та їх аналітичного обліку. Основним завданням аудиту на торгових підприємствах є контроль за виконанням договірних поставок товарів поставачальниками, продажем товарів покупцям (роздрібним підприємствам), контроль за станом товарних запасів.

До транспортно-заготівельних витрат (ТЗР) належать витрати на заготівлю товарів, оплата тарифів за навантажувально-розвантажувальні роботи і транспортування товарів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування товарів. Для визначення собівартості реалізованих товарів підприємства торгівлі можуть

застосовувати будь-який з методів, передбачених П(С)БО 9 «Запаси» (за винятком методу нормативних витрат).

Під час перевірки операцій щодо надходження товарів аналізують записи з рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Зокрема з'ясовують:

- наявність рахунків постачальників, які підтверджують суму, віднесену на цей рахунок;
- чи не числяться на цьому рахунку товари, які тривалий час перебувають у дорозі; які заходи вжито для розшукування цих товарів;
- чи немає на цьому рахунку претензійних сум щодо розрахунків з постачальниками або нестачі товарів.

Записи у звітах завідувачів складів порівнюють з даними первинних документів і встановлюють правильність їх бухгалтерського оброблення. Записи у звітах мають бути підтверджені документами. У документах перевіряється також правильність таксування, підрахунків і суму до розрахунку.

Аналітичний облік товарів на оптових складах є партійним, гатунковим і оперативно-бухгалтерським. В оптовій торгівлі аналітичний облік товарів у бухгалтерії торгової бази здійснюється тільки у вартісному вираженні в розрізі матеріально відповідальних осіб і груп товарів [18].

Нерідко трапляються випадки розкрадання товарів шляхом неповного їх оприбуткування при надходженні від постачальників. Про ознаки такого розкрадання можуть свідчити незадоволені постачальником рекамації (комерційні акти) на «недопостачання» товарів з його боку. З метою документування розкрадання товарів слід проаналізувати такі документи: договір постачання; комерційний акт; товарно-транспортну накладну, рахунок-фактуру, подорожній лист; рахунок — платіжну вимогу, виписки банку; товарний звіт, товарну книгу; звіт про рух тари.

6. Перевірка наявності неповернених і невикористаних доручень у матеріально відповідальних осіб, порушення правил видачі й оформлення доручень. Встановлюється, чи своєчасно й правильно складено претензійні та

позовні заяви до органів транспорту чи постачальників. Крім того, перевіряється правильність заповнення товарно-транспортних накладних. Книжки товарно-транспортних накладних слід урахувати як бланки суворої звітності, вони мають бути пронумеровані й мати штамп торговельної бази.

7. Перевірка наявності безтоварних операцій. У практиці фінансово-господарської діяльності торгового підприємства часто трапляються такі порушення, як безтоварні операції. Сутність їх полягає в тому, що підробленими документами оформлюються операції, яких не відбувалося, з руху товарів з дотриманням встановлених правил їх оформлення. Безтоварні операції можуть як повністю, так і частково бути фіктивними, але всі вони спрямовані на розкрадання товарів або на привласнення грошових коштів.

Як переконує досвід, найпоширенішими серед них є [19]:

- перекриття нестач в одних місцях зберігання надлишками в інших;
- оприбуткування матеріалів, які не надійшли на підприємство з метою привласнення призначених для їх придбання грошових коштів;
- списання фіктивно оприбуткованих матеріальних цінностей на витрати виробництва;
- приписки обсягів випуску з метою фіктивного списання товарів;
- приховування нестач товарів при інвентаризації.

Ефективність дослідження безтоварних операцій залежить від точного визначення ознак, які характеризують можливість їх здійснення, зокрема таких:

- невідповідність показників у різних примірниках одних документів, що знаходяться у постачальника й одержувача продукції;
- відсутність платіжних доручень підприємства-покупця про оплату вартості будь-яких товарів;
- відсутність дозволу посадових осіб на внутрішнє переміщення товарів;
- невідповідність даних у документах про рух товарів даним транспортних документів;

- відсутність транспортних документів, які засвідчують перевезення відвантажених товарів, а також документів на нарахування заробітної плати за вантажно-розвантажувальні роботи;
- відсутність пропусків на вивезення і доручень на отримання товарів та ін.

Треба підкреслити, що виявлені при дослідженні документів викладені вище ознаки самі по собі не є безумовними свідченнями фактичного здійснення безтоварних операцій. Вони можуть бути результатом помилок осіб працівників бухгалтерії та ін [20].

3.3 Удосконалення організації та методики обліку і аудиту товарів

Удосконалення обліку і аудиту товарів є важливим процесом для підприємств, яке допомагає підвищити ефективність, точність і достовірність обліку та контролю над товарами. Ось кілька способів удосконалення цих процесів (Табл.3.1):

Таблиця 3.1

Удосконалення обліку і аудиту товарів на ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент»

№ з\п	Пропозиція	Зміст
1	Впровадження автоматизованих систем	Використання спеціалізованого програмного забезпечення для обліку товарів може покращити ефективність і точність процесу. Автоматизована система дозволяє швидше та точніше реєструвати та відстежувати рух товарів, мінімізує ризик помилок і спрощує аналіз даних.

2	Встановлення ефективних процедур контролю	Налагодження чітких процедур контролю над прийманням, зберіганням і видачею товарів допомагає попередити помилки та втрати. Важливо встановити механізми перевірки фізичної наявності товарів, здійснення документальних операцій, регулярні інвентаризації та забезпечити відповідну реєстрацію даних.
3	Посилення внутрішнього контролю	Внутрішній контроль є ключовим елементом в удосконаленні обліку і аудиту товарів. Він включає в себе розподіл обов'язків, встановлення політик і процедур, контроль за доступом до системи обліку та перевірку дотримання встановлених правил і стандартів.
4	Підвищення кваліфікації персоналу	Регулярне навчання і підвищення кваліфікації персоналу, що працює з обліком і аудитом товарів, є важливим елементом удосконалення цих процесів
5	Впровадження стандартів обліку та аудиту	Використання визнаних стандартів обліку та аудиту, таких як Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) і Міжнародні стандарти аудиту (МСА), допомагає забезпечити єдність, порівнянність та достовірність фінансової інформації. Вони надають рамки для правильного обліку та аудиту товарів.

6	Аналіз та впровадження рекомендацій аудиторів	Після проведення аудиту товарів аудитори надають рекомендації щодо покращення системи обліку та контролю. Важливо аналізувати ці рекомендації та впроваджувати необхідні зміни та поліпшення в систему обліку товарів.
7	Постійний моніторинг та оновлення процесів	Облік і аудит товарів - це процес, який повинен бути постійним і актуальним. Підприємство повинно забезпечувати постійний моніторинг руху товарів, оновлювати процедури контролю та обліку, а також враховувати зміни в законодавстві та вимогах стандартів.

Таким чином, удосконалення обліку і аудиту товарів сприяє покращенню контролю над запасами, зниженню ризиків втрат і підвищенню довіри до фінансової звітності підприємства. Це допомагає забезпечити точну і надійну інформацію про стан запасів, їх вартість і рух, що в свою чергу сприяє ефективному управлінню підприємством.

Висновки до розділу 3

Дослідження аудиту в оптовій торгівлі дозволило зробити наступні висновки:

1. Аудит товарів - це процес перевірки та оцінки системи обліку, контролю та управління товарами у підприємстві. Метою аудиту товарів є забезпечення достовірності, точності та повноти обліку товарів, а також виявлення можливих помилок, недоліків або шахрайських дій.

2. Структура цін на товари в оптовій торгівлі в Україні складається з декількох основних компонентів, кожен з яких впливає на кінцеву вартість товару. Правильне формування ціни вимагає врахування всіх витрат, податків і очікуваного прибутку. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним і забезпечувати прибутковість своєї діяльності.

3. Аудитор перевіряє фактичну наявність товарів, зареєстрованих в обліку підприємства. Це включає порівняння запасів товарів на складах з обліковими записами, перевірку накладних, актів приймання-передачі товарів тощо. Аудитор оцінює ефективність системи контролю над товарними запасами, перевіряючи процедури приймання, зберігання, видачі товарів, контролю за рухом товарів, а також заходи запобігання крадіжкам та шахрайству.

Аудитор зосереджується на виявленні можливих помилок, недоліків або шахрайських дій у системі обліку товарів. Це можуть бути неправильні розрахунки, відсутність документального оформлення або використання неправильних цін. Аудитор аналізує облікові записи, журнали, документи та інші джерела інформації, щоб переконатися в правильності обліку товарів. Він порівнює облікові записи з документами, перевіряє правильність реєстрації повернень товарів, правильність цін та ставок знижок тощо.

4. Удосконалення обліку і аудиту товарів сприяє покращенню контролю над запасами, зниженню ризиків втрат і підвищенню довіри до фінансової звітності підприємства. Це допомагає забезпечити точну і надійну інформацію про стан запасів, їх вартість і рух, що в свою чергу сприяє ефективному управлінню підприємством.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних та практичних основ обліку і аудиту в оптовій торгівлі дозволило зробити наступні висновки:

1. Відповідно до законодавства України підприємства оптової торгівлі, незалежно від форм власності, обсягів та методів господарювання здійснюють торговельну діяльність після їх державної реєстрації як суб'єктів підприємницької діяльності. ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент» відноситься до оптово-торговельного підприємства із обмеженим циклом обслуговування.

2. ТОВ ПМТЗ «Інженерний центр «Реагент», що виготовляє добрива для сільського господарства в умовах воєнного стану, має значний потенціал для зростання завдяки високому попиту на продукцію та можливості розширення ринків збуту. Однак, воно стикається з суттєвими викликами, такими як логістичні труднощі, фінансові ризики та загрози з боку воєнних дій. Ефективне управління сильними сторонами та можливостями, а також мінімізація слабких сторін і загроз є ключовими для стабільного розвитку підприємства.

3. Оптова торгівля – це вид економічної діяльності в сфері товарообігу, що охоплює купівлю-продаж товарів за договорами поставки партіями для подальшого їх продажу кінцевому споживачеві через роздрібну торгівлю, для виробничого споживання та надання пов'язаних із цим послуг. Оптова торгівля здійснюється, як правило, за договором поставки. Згідно Цивільного кодексу за договором поставки продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або в інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

4. Для оптової торгівлі головною відмінною особливістю є категорія покупців - це суб'єкти підприємницької діяльності - фізичні та юридичні особи, їх філії (відокремлені підрозділи). Але при цьому не може бути оптовою

торгівлею продаж товару суб'єкту господарської діяльності на стандартних умовах продажу всім роздрібним покупцям, тобто на умовах публічного договору.

5. Відповідальність за приймання, зберігання та відпуск матеріальних цінностей покладається на матеріально-відповідальних осіб, з якими при призначенні на посаду укладається письмовий договір про повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Згідно з договорами про повну індивідуальну або колективну матеріальну відповідальність, працівники складу зобов'язані в установлені терміни складати та подавати відповідні звіти про рух та залишки товарів на складі. На оптових підприємствах матеріально-відповідальні особи складають товарні звіти або супровідні реєстри документів.

6. Облік реалізації товарів є ключовим елементом ефективного управління оптовою торгівлею. Від точності та своєчасності документального оформлення залежить не лише фінансова звітність підприємства, але й можливість оперативного прийняття управлінських рішень. Таким чином, ефективний облік реалізації товарів сприяє підвищенню прозорості і достовірності фінансової інформації, зниженню ризиків, пов'язаних з обігом товарів, та покращенню загального управління підприємством. Суворе дотримання встановлених процедур і належне документальне оформлення всіх операцій є запорукою успішної діяльності підприємства в сфері оптової торгівлі.

7. Аудит товарів - це процес перевірки та оцінки системи обліку, контролю та управління товарами у підприємстві. Метою аудиту товарів є забезпечення достовірності, точності та повноти обліку товарів, а також виявлення можливих помилок, недоліків або шахрайських дій.

8. Структура цін на товари в оптовій торгівлі в Україні складається з декількох основних компонентів, кожен з яких впливає на кінцеву вартість товару. Правильне формування ціни вимагає врахування всіх витрат, податків і очікуваного прибутку. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним і забезпечувати прибутковість своєї діяльності.

9. Аудитор перевіряє фактичну наявність товарів, зареєстрованих в обліку підприємства. Це включає порівняння запасів товарів на складах з обліковими записами, перевірку накладних, актів приймання-передачі товарів тощо. Аудитор оцінює ефективність системи контролю над товарними запасами, перевіряючи процедури приймання, зберігання, видачі товарів, контролю за рухом товарів, а також заходи запобігання крадіжкам та шахрайству.

Аудитор зосереджується на виявленні можливих помилок, недоліків або шахрайських дій у системі обліку товарів. Це можуть бути неправильні розрахунки, відсутність документального оформлення або використання неправильних цін. Аудитор аналізує облікові записи, журнали, документи та інші джерела інформації, щоб переконатися в правильності обліку товарів. Він порівнює облікові записи з документами, перевіряє правильність реєстрації повернень товарів, правильність цін та ставок знижок тощо.

10. Удосконалення обліку і аудиту товарів сприяє покращенню контролю над запасами, зниженню ризиків втрат і підвищенню довіри до фінансової звітності підприємства. Це допомагає забезпечити точну і надійну інформацію про стан запасів, їх вартість і рух, що в свою чергу сприяє ефективному управлінню підприємством.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Скрипник, М. Є.; Шум'як, Г. В. Особливості обліку в оптовій торгівлі. Scientific review, 2018, 11.43: 58-67.
2. Чернін, О. Я. Розвиток методичних підходів до облікового відображення товарів в оптовій торгівлі. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації, 2014, 1: 355-368.
3. Колумбет, Олена. Особливості обліку руху товарів на підприємствах оптової торгівлі. Молодий вчений, 2018, 1 (53): 905-908.
4. Фоміна, О. В. Вплив тенденцій в оптовій торгівлі на розвиток управлінського обліку. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка, 2014, 19, Вип. 2 (6): 121-125.
5. Ганін, Віктор; Шуляк, Вадим. Ефективність організації обліку та аналізу товарних операцій на підприємствах торгівлі. Молодий вчений, 2019, 11 (75): 124-129.
6. Господарський кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 05.06.2024).
7. Про затвердження національних стандартів України, зміни до національного стандарту, національної зміни до міждержавного стандарту, поновлення чинності міждержавного стандарту та скасування нормативних документів : Наказ; Держспоживстандарт України від 05.07.2004 № 130 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0130609-04> (дата звернення: 07.06.2024).
8. Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 07.06.2024).
9. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік, Правила від 15.06.2006 № 833 //

База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/833-2006-%D0%BF> (дата звернення: 07.06.2024).

10. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/222-19> (дата звернення: 07.06.2024).

11. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 07.06.2024).

12. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ; Мінфін України від 24.05.1995 № 88 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0168-95> (дата звернення: 07.06.2024).

13. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні : Наказ; Мінтранс України від 14.10.1997 № 363 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0128-98> (дата звернення: 08.06.2024).

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція; Мінфін України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 08.06.2024).

15. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік, Правила від 15.06.2006 № 833 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/833-2006-%D0%BF> (дата звернення: 08.06.2024).

16. Барабаш, Наталія Степанівна; Баранюк, Юрій Романович. Аудит економічної безпеки підприємств торгівлі: необхідність та особливості

проведення. Проблеми і перспективи економіки та управління, 2017, 2 (10): 088-099.

17. Овчарова, Наталія; Горбань, Павло. Внутрішній аудит доходів підприємства: організаційно-методичні засади. Економіка та суспільство, 2022, 43.

18. Стахов, Олександр. Аудит руху товарів на підприємствах роздрібної торгівлі. Молодий вчений, 2018, 4 (56): 147-152.

19. Семенець, Аліна Олександрівна. Формалізація категоріально-термінологічного апарату внутрішнього аудиту на підприємствах торгівлі. Бизнес Інформ, 2019, 3 (494): 276-285.

20. Очеретько, Л. М.; Подольська, А. О. Аудит товарних запасів підприємств роздрібної торгівлі. Інноваційна економіка, 2014, 5: 296-302.